

Kronika

DARKO KOMAC
VOZLIŠČA

Književnost

Prva pesniška zbirka Darka Komaca Vozlišča,* razdeljena v tri cikle z izrazito ekspresivnimi naslovi: Okončine toplega vetra, Priprta prgišča, Med ozvočenji, ima malo sorodnega s sočasnimi pesniškimi poizkusi, iskanji v eksperimentiranju, opazovanju besede kot pesniškega sredstva kot brezpomenskega grafičnega znaka.

Komačeva poezija je ekspresivna, pesmi so sestavljene iz impresij, simbolov, metafor, za katerimi komaj prepoznamo človeka po ljubezenskem neuspehu, ločitvi, osamitvi. Spomin ne more zbrisati realnosti (Vračanje), izraz ljubezni je gnus, spoznanje ponižanj, moške šibkosti pred žensko (Blodnica). Pesnikova podoba sveta je sklop abstraktnih, metaforičnih vizij, prepletena s čutno konkretnostjo. Zato prevladuje abstraktno pojmovna plast jezika. Iz realnega, komaj sceniranega, konkretnega, čutom zaznavnega prostora, izoblikuje pesnik abstraktno besedno lepjenko. Pesnikova povezanost z žensko, materjo, je čutna, razhod z materjo, porodnico pomeni že konec otroštva, nemožnost povratka, novo pot (Porodnica). Pesnikova eksistencialna pozicija v prvem Ciklu Okončine toplega vetra je mejna, med zlomom ljubezni, koncem otroštva, tujstvom (Vrnitev) in zavestjo o vztrajanju, tudi v samoti. Pesnikova krizna pozicija ne prehaja v resignacijo, umik.

Drugi cikel, Priprta prgišča, nadaljuje razkrivanje že predstavljene pesnikove krizne eksistenčne pozicije. Ljubezenski poraz zahteva preiskavo: kriv je narcizem, streznitev, kesanje sta že pre-

poznata, ker ni povratka. Pesnikova eksistenca doživlja treznjenje, izoblikovanje lastne osebnosti, brez zlaganosti, sprenevedanj. Iz mejne pozicije še ne vidi izhoda, strogo določene poti, predaja se naključju, a ne na že znani, prehojeni način. Skica, Razvalina, Hodniki, Izkoreninjenje iz drugega cikla ne morejo biti več območje metafizike, so samo še njen razkroj, čeprav je klic k njeni vrnitvi še močan. Morda bi bila pesnikova rešitev, potem ko propade ljubezen, otroštvo, zunanje in notranje navezanosti in povezanosti, se pravi čustvo, v pesništvu. Komačeva poezija zanika tudi to možnost: pesem postane umiranje, pesnik izroččen, razvrednoten, pesniško ustvarjanje brez cene. Ostaja eksistenčna ujetost v območju zgrešene poti »razbita v neštete stopinje«, molk poraza, notranji krik v onemoglem iskanju.

Tretji cikel, Med ozvočenji, ponoven izbruh upora iz spoznanja poraza, klic maščevanja zaradi »izstradanih hrepenenj«, poraza iluzij, ko ostanejo pesniku samo še »izropani prostori / kjer sameva / neprespana bolečina / prižeta na robove zvodenele kotanje spomina / (43), se ne sprijazni z že začrtano, neizbrisno sledjo v pesnikovi eksistenčni (Voda, Lavina). Upor je kratkotrajen, ne najde eksistenčne opore: »vse poti vodijo v smer / kjer je obstalo tvoje rojstvo / vse se ustavijo / ob tvojih vozliščih / da bi te vrnilo v izgubljeni čas. (56) Pesnikova vizija je uprta samo še v eksistenčni konec, nebivanje, »darežljiv spanec« (60). Iz območja popolnega eksistenčnega izbrisa se pesnik v zadnji pesmi zbirke, Tiste pomladi, zave svojega obstanka, prisotnosti, zmage v vztrajanju.

Pesniški prvenec Darka Komaca je izrazito metaforičen, večpomenski, odprt sklop treh ciklov. Eksistenčni boj, kljub metaforiki dovolj jasno spozna-

* Darko Komac, Vozlišča. Mladinska knjiga 1973, zbirka Pota mladih, oblikoval Borut Kovše, str. 62.

ven, navzoč v skoraj vseh pesmih, je boj za lastno eksistenco v svetu. Metaforika zakriva besedo smrt, vendar jo bralec nenehno prepoznava. V koncu zbirke, pomenski sklenjenosti besedila, ni več pesnikove mejne eksistenčne pozicije. Pomlad, premaganje smrti, lahko tudi novo rojstvo, zmaga, se vračajo v vstopno pozicijo zbirke v prvi pesmi *Jutro*.

Komačeva pesniška zbirka pozna samo eno temo: bivanjski konflikt po propadu iluzij, po prvih porazih. Če damo težo zadnji pesmi zbirke, potem je pesnikova eksistenca, lirski subjekt, zmagala z odločitvijo o vztrajanju. Seveda se nam ob koncu postavlja vprašanje, kakšen je pesnikov odnos do pesniških besedil. Zdi se, da gre v Komačevi poeziji za izrazito identifikacijo subjekt-objekt in pomeni pesnikovo eksistenčno vztrajanje, vztrajanje prav na tej relaciji.

Andrej Brvar

KDO JE UBIL HOLOFERNA

Že v prvi pesniški zbirki *Slikanica* je pesnik Andrej Brvar zanikal dosežane vrednote, vrednote tradicionalnega sveta, tradicionalnega sprejemanja literature z imanentnimi literarnimi oblikami, snovjo, izrazom, problemi in se posvetil lastnemu literarnemu oblikovanju zunaj konvencij tradicije, z vzpostavljanjem novih razmerij pesnik-pesniški tekst. Brvarjeva ironija je bila samo nakazovanje poti v »objektivno« poezijo, ki evidentira pojavne oblike bivanja brez sentimentalnosti, refleksije, globine, angažiranja. Zato se je razvila poezija poročanja, katalogiziranja, naštevanja, inventarizacije, ki hoče samo objektivno poročati, ne pa subjektivno, reflektirano stopati v svoj poročevalni prostor. Angažirani izzivajoči, kritični, nasprotni pol ima samo nekaj pesmi, med njimi je na primer *Balada* še pred

izidom v zbirki zbudila javne proteste v dnevnem časopisu.

Druga Brvarjeva pesniška zbirka, *Kdo je ubil Holoferna** ne pomeni kaj več kot nadaljevanje ustvarjalnih izhodišč prve zbirke. Odpadel je angažirani, kritični, stvarnost obsojajoči del pesmi, vsaj deloma značilen sestavni element *Slikanice*. Brvarjeva poezija je »infantilna«, nemetaforična, nesimbolična, brez nadpomenov, kot da je razmerje med obliko (struktura označujočih) in vsebino (odnos označujočih—označenih) mogoče samo na en način. Pesmi pomenijo že dosledno prozaizacijo, pripovednost, izrekanje percepcije stvarno zaznavne pojavnosti, ne da bi hkrati izrekale kakršnekoli sode o tej pojavnosti, kakršnekoli ontološke probleme.

Prvi cikel *Popevke* obsega enajst pesmi: zdi se, da gre Brvarju za samo navidezno angažiranost v navideznih socialnih problemih družbe (*O puncu*, ki je praktično sploh ni bilo, *Slučaj*, ki je meso postal). Opis stanj, določenega problema ali izseka problema je nenehno ironiziran: »Padaj torej dež Naj se nebo izteče / Naj prideta skupaj moja smrt / moja smrt in visok zračni pritisk.« (str. 9) Navidezna angažiranost, pesniško izrekanje socialne problematike je samo katalogiziranje, izenačevanje vsebinske ravni z oblikovno, pesniško. Brvarju pomeni izrekanje kakršnihkoli resnic o svetu in življenju o njem samo istonivojski pesniški postopek, za katerim lahko bralec, kritik odkriva probleme, vsebino, ali pa tudi ne: možnost upesnjenja določenih problemov še ne pomeni kakršnokoli dejansko poseganje vanje, resnično možnost odpravljanja le-teh. Zato pomeni ironija samozavedanje, spoznavanje in spoznanje možnosti in nemožnosti pesniškega postopka (*Molitev*, ki je lahko tudi popevka).

* Andrej Brvar, *Kdo je ubil Holoferna*. Obzorja Maribor 1973, opremil Vasko Pregelj, str. 76.